

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

Szerkeszti: Balogh P. Piusz OPraem,
a gödöllői Premontrei Szent Norbert Egyházzenei Szakközépiskolában

Nagyböjt

„Bár a keresztény ember egész életének folytonos nagyböjtnek kellene lennie, mégis legalább ezeknek a szent napoknak a megtartásában tanúsítsunk teljes buzgóságot, hogy a többi idő mulasztásait helyrehozzuk” — mondja Szent Benedek a szerzetesek életét meghatározó Regulában. Nem csak a szerzeteseknek, de minden hívőnek is a húsvétra való felkészülés fontos időszaka a „szent negyvennap”, a nagyböjt. Időtartama közvetlenül utal Jézus pusztai böjtölésére (Mt 4,1–2), áttételesen emlékeztet a választott nép negyvenéves vándorlására (Dt 1,3), még távolabbról az ősi zsidó számmisztika sejlik föl benne.

A húsvétot megelőző böjt nyomai már az ősegyházban föllelhetők, a negyvennapos időtartam a IV. században alakult ki. Ez gyakorlatilag a húsvétot megelőző hat hetet jelenti. De mivel a közbeeső vasárnapok (általában a vasárnapok) nem lehetnek böjti napok, a VII. századtól még a megelőző hétből is hozzászámítottak négy napot. Ezért kezdődik a nyugati egyházterületen a nagyböjt szerdai nappal (hamvazószerda). A keleti egyházakban ezt az egész hetet már a böjthöz kapcsolták, így lett a nagyböjt hét hét időtartamú.

Ez a böjti időbeosztás érvényesül az örmény egyházban is. A szentmiséken rendszeresen résztvevő hívek néhány külsőségben is változást tapasztalnak. Szembetűnő, hogy a pap liturgikus ruhájának a színe lila, és érzékelhetően jóval hosszabbak a felolvasott szentírási szakaszok, mint az év más vasárnapjain. Mindkét változáshoz magyarázó megjegyzés fűzhető. A keleti egyházakban a liturgikus ruhák színe kevésbé kötött, mint nyugaton. Az év során szívesen használnak világos színeket (fehér, rózsaszín, világoskék, arany), nagyobb ünnepeken kedvelt a vörös vagy a bordó. Böjtben, halotti megemlékezéseken a sötét színek dominálnak (fekete, lila, ritkábban sötétkék vagy barna). A magyarországi gyakorlatban a lila szín használata alakult ki (fekete ornátust csak temetésen, gyászmisén, illetve nagypénteken ölt a pap). A nagyböjti vasárnapokon felolvasásra kerülő (egyébként az örmény apostoli és az örménykatolikus egyházban azonos) szentírási részletek tartalmi egymásra épülése a húsvétra való felkészülés elmélkedéseinek a vezérfonala is lehet. Az első két vasárnapon a hegyi beszéd részletei hangzanak el az evangéliumban (Mt 6,1–21, ill. 5,17–48), majd a következő vasárnapokon Jézus példabeszédeiből olvasunk részleteket

(L 15,1–32; 16,1–31; 17,20–18,14). Ezekben a példabeszédekben rendszerint központi példázat szerepel, amely szinte az egész vasárnap gondolatkörét meghatározza. Ezért kaptak ezek a vasárnapok ilyen melléknevet, mint „Tékozló fiú vasárnap”, „Szegény Lázár vasárnap” vagy „Farizeus és vámos vasárnap”. Hasonló elnevezések ugyanilyen megfontolásból a bizánci szertartású egyházban is kialakultak. A böjti idő utolsó, hetedik vasárnapja a virágvasárnap. Ennek külön liturgikus rendje és hagyományköre van.

Guzsik Tamás

(Megjelent az Örmény Egyházi Hírlevél, II/17. 1998. február 10-i számában)

Az Alleluja, a traktus és a szekvencia

Három különféle liturgikus ének, három különféle tartalom, három különféle megszólalás. A szentmise szíve közepéhez haladva találkozunk velük különféle liturgikus időszakokban vagy ünnepeken: az evangélium előtt.

Dicsérjétek az Istent! Ez a jelentése a héber „alleluja” szónak, amely a kezdetek óta meghódította a keleti és a nyugati keresztény liturgikus énekhagyományt. Az eredeti szó megmaradt, a jelentése is, dallama viszont a legkülönbébb díszes alakzatokban bontakozott és virágzott évszázadokat átívelve. Első magyar szentjeink Alleluja-tételeire méltán büszkék lehetünk, nemkülönben a legősibb ünnepek kortalanul ujjongó dallamaira. Csak az elmúlt néhány évszázad folyamán hagyott alább elterjedésük, manapság pedig sok helyen nem is tudják, hogy mit nem tudnak! Tanuljunk és énekeljünk minél gyakrabban díszes Alleluja-refrénst! Vasárnapról vasárnapra sokszor ugyanazt, hogy belemerüljünk ebbe a megunthatatlan és kiapadhatatlan örömeinkbe. A díszes Alleluja-dallam méltó módon készíti elő az evangéliumban megjelenő Krisztust: igényli a tömjént, az asszisztenciát és az evangélium énekelt elhangzását.

A traktus egyhuzamban végigénekel zsoltár vagy zsoltárrészlet. A böjti napok sajátossága az Alleluja helyett. Eredetileg szemlélődő, díszes szólóének, mely megrendítően készíti elő az evangélium megszólalását éppen az allelujás örvendezés elhagyásával. Ma is lehetőségünk van díszesebb vagy egyszerűbb traktuséneket hallani a kántor vagy a szköla éneklésével az ősi, megszentelt szövegeken, melyek mélyen az ünnepelt misztériumhoz kapcsolódnak, pl. nagyböjt első vasárnapján a 90/91. zsoltárból: „Aki a Magasságbelinek oltalmában lakozik, a Mindenható árnyékában marad. Mondja az Úrnak: Menedékem vagy és várom, Istenem, kiben bízom én. Mivel hozzám ragaszkodik, megmentem őt, fölemelem őt, mert ismeri az én nevemet. Hozzám kiált és én meghallgatom őt, a szorongatásban vele vagyok, megmentem és megdicsőítem őt. Betöltöm őt hosszú napokkal, és Üdvösségemet megmutatom neki.”

A szekvencia az Alleluját követő, a liturgikus ünnep hittartalmát szentírási alapokon kifejtő verses ének. A szekvenciák legnagyobb része kb. ezer éve keletkezett, amikor nagyon szerették őket. Ahol éneklék, ott ma is szeretik. Egy-